

Iskolába készülünk! - Az iskolaérettség kérdése

A ZEÓ Óvodapszichológus Hálózat kiadványa

Mitől lesz egy gyermek iskolaérett? Lehet-e, kell-e készülni az iskolára? Hogyan lehet sikeres az iskolakezdés?

Az iskolaérettség szó tulajdonképpen azt foglalja magában, hogy a gyerekek „megérnek” az iskolára, mint az alma a fán. A gyerekek természetes fejlődése egyben felkészülést jelent a következő életszakaszuk feladataira. Az iskolai foglalkoztatás feltételezi a fizikai, érzelmi, kognitív és szociális készségek meglétét. (Vannak alternatív vagy tagozatos iskolák, ahol speciális készségekre van szükség, illetve a tantervük nem elvárásként tekint ezen készségek meglétére.) Az iskolára való érettség nem azonos bizonyos képességek megfelelő fejlettségi szintjével, ellentétben azzal, ahogy ezt a sok fejlesztő hangsúlyú munkafüzet sugallja, hanem több területet érintő, összetett készségek érettségét jelenti, melynek egyaránt vannak fizikai (testi), mentális (idegrendszeri éréssel összefüggő, képességbeli) és szociális (társas) meghatározói.

Az iskolaérettség főbb szempontjai:

Mindenekelőtt fontos jellemző a gyermekeknél a fizikai készenlét, valamint a napi rutin és a rendszeresség igénye, a folyamatos terhelhetőség, a napi aktivitás alakulása, a mozgásigény. A fizikai és érzelmi stabilitást a szülők folyamatosan tapasztalják.

Említeni kell a motivációt a változásra, új dolgok megismerésére. Az iskoláról mások elmondása, látogatások alapján a gyerekek gondolnak valamit, de fontos, hogy képesek is egy lépést tenni előre, felkészülnek a következő kihívásra. Ezt általában a „Szeretnél iskolába menni kérdésre?” adott „Igen.” válasz már el is árulja. A belső motiváció azt is jelenti hogy megerősítés és dicséret nélkül is (amik persze azért továbbra is fontosak) végzik a feladatukat, kooperálnak.

A gyerekek fokozatosan ismerkednek a környezetükkel, tárgyakkal, törvényszerűségekkel, emberekkel, az emberek közötti viszonyokkal. Az iskolára érett gyermek már ismeri az őt körülvevő világot annyira, hogy eligazodik annyira a téri, idői, társas viszonyok között, hogy az keretévé, alapjává válhat a tanulásnak. Van már egy kis „története” önmagáról. A mindennapi tapasztalatok, amelyeket az együtt töltött idő során szereznek a gyerekek, mind beépülnek az úgynevezett érettségbe: tapasztalati alapon tanulnak tőlünk és a helyzetekből, amelyek körülveszik őket. A gyermek fejlődésében kiemelkedő szerepe van az óvodai életnek:

az itt szerzett élmények sokasága fontos, illetve az óvodai közeg jelenti a társas kapcsolatok fejlődésének színterét is.

Az iskolába készülő gyermekeknél a figyelem (intenzitás és terjedelem), motiváció, feladatértés, feladattudat, feladattartás érettségét is vegyük szemügyre. Fontos a kognitív képességek megfelelő szintje, az alapvető összefüggések ismerete, és hogy a felismert ok-okozatot meg is tudja fogalmazni a gyerek. Problémamegoldása elégséges kell, hogy legyen, vagyis a már meglévő készségeket, tudását új helyzetekben is alkalmazni tudja. Az érett gyermek logikai gondolkodása is megfelelő: ismétlődést észrevesz, folytat, kiegészít, törvényszerűséget alkalmaz. Érdeklődik a számok, számlál, rávezethető összeadás, kivonás műveletére.

Alapvető érettségi terület a verbális és vizuális emlékezet, az elraktározott információk közötti eligazodás is, hiszen az életkor előrehaladtával egyre több, bonyolult információt kell feldolgozni.

A verbális készségek megfelelő fejlettsége, a beszéd-, és szövegértés elengedhetetlen az intézményesített tanuláshoz, ugyanúgy, mint a finommotorika fejlettsége. Lehet, hogy sokat, színesen és kifejezően rajzol a gyermekünk, ez megkönnyítheti az írás tanulását vagy az élmények feldolgozását, az érzelmek kifejezését. A finommotorikus fejlődés azonban nem csak a rajzolásban jelenik meg. A nem rajzoló gyermekek is sikeresek lehetnek az iskolában.

A szülők az iskolába lépés idejének döntéskor leginkább az érzelmi érettség kérdésében tanácstalanok: az önállóság, a problémahelyzetek, és társas helyzetek feszültségének tűrése és feldolgozása, önmaga megnyugtatója, a megfelelési vágy és a kudarc-tűrés még a legjobb képességű gyermekeknél is lehet éretlen. Az érzelmi érettség jele az önbizalom, a kíváncsiság, a konfliktusok megoldása is. Ugyanígy a keretek, szabályok betartása, a felnőttekkel és a társaival kölcsönösségre, együttműködésre való törekvés, de e képességnek a hiánya is feltűnő ebben az életkorban és kétségessé teszi a sikeres iskolakezdést.

Az iskola a szociális kapcsolatok színtere is. Jó, ha a gyermek vágyik társas kapcsolatokra, képes kapcsolódni, kötődik a felnőttekhez és társaihoz, tud és akar barátokat szerezni, megtalálja helyét a közösségben. Saját igényeit, szükségleteit ki tudja fejezni, és iskolakezdésre optimális esetben megtanulta elfogadni másokéit is.

Az iskolakezdés a családok életében is változást hoz. Szervezési, életmódbeli változásokra is fel kell készülni, például az önállóság kérdése, szabadidős tevékenységek beillesztése a napirendbe.

Fontos szem előtt tartani, hogy nem a nagycsoport készíti fel a gyerekeket az iskolára. Először is, talán meglepő lehet, de nem szükséges fejlesztő pedagógussá képeznünk magunkat ahhoz, hogy támogassuk gyermekünk iskolára készülését, ehhez elég, ha bevonjuk őket hétköznapi tevékenységekbe. Például főzés során, ismereteket szereznek a formákról, anyagokról, munkaszervezésről. A konfliktusok és viták kapcsán érzelemszabályozási, kooperációs feladatokkal szembesülnek. Nagy jelentősége van a szabad játéknak, amikor a gyerek fantáziája és igényei alakítják a játéktevékenységet. Mégis, a játék az egyik legjobb módja az önfegyelem gyakorlásának: szabályok nélkül a játék öröme lesz semmivé: ha szertelen és hirtelen mozdulatoktól összedől az építmény, vagy kisiklik a vonat a pályán. A szerepjáték során a közösen alkotott szabályokhoz kell alkalmazkodni. A társasjátékok a kudarcűrész, együttműködés terén biztosítanak jó gyakorlóterepet. Végző soron a játékban megélt öröm az, ami segít legyőzni a szabálytartással, kudarcral kapcsolatos rossz érzéseket. Az alkotásban a ceruzafogás és a finom kézmozdulatok ügyesedése mellett képzeleti tevékenységük is bontakozik. Nagyon hasznosak az építő játékok, mivel alkalmat adnak a tapasztalatszerzésre a tárgyak egymással való kapcsolata, a tervezés, kivitelezés során. A gyerekek általában fantáziajátékba szöve valósítják meg elképzeléseiket, ilyenkor a gyermek játékába bekapcsolódva, ötletekkel bátorítsuk tervező és alkotó készségüket.

A mesehallgatás – itt kifejezetten az élöszóban elmondott és nem a képernyőről nézett mesére gondolunk - érzelmi biztosságot teremt, amire ennek a korosztálynak nagy szüksége van. Az óvodások fejlődéslélektanilag a mágikus gondolkodás időszakában vannak, amikor a fantázia élénk működése gyakran átszínezi a mindennapokat, és könnyen elvarázsolja a gyerekeket a játékban és a gondolkodásban is. A mesehallgatás közben a gyermeknek van ideje a cselekményhez kapcsolódni, belső képeket teremteni, melyek összeszövődnek saját élményeivel, érzéseivel. Ettől lesz a hallott mese jobban átél, mely segíti a gyermek belső világának megformálását. A mesét hallgató gyermekek szókincse gazdagabb, később szövegértési képességei is jobbak ezt nélkülöző társaikénál.

A feladattudat megszilárdulását segíti, ha nagycsoportosunknak önállóan végzendő feladata van a család életében. Bármilyen egyszerű dolog szóba jöhet, például legyen az ő dolga az asztal megterítése vagy a szemét kivitele. A lényeg, hogy életkorának megfelelő önállóan végezhető, körülbelül rendszeres feladatról legyen szó, amit akkor is meg kell csinálnia, ha éppen nincs hozzá kedve.

Feladatlappozunk-e otthon?

Erre a kérdésre nehéz egyértelmű választ adni. Ebben a kérdésben is az a döntő, mik a gyerekek igényei, mik a szülők és mit tudnak otthon kivitelezni. Nagyon sok ovis kedveli a játékos

feladatlapokat, ovis fejtörőket, feladványokat, színezőket. Ha a gyerekünk szívesen foglalatoskodik ilyesmivel, akkor bátran engedhetünk ezeknek az igényeinek. Ha azonban éppen semmi kedve ezekhez, akkor nem azon fog múlni az iskolai karrierje, hogy szülőként elég kitartóan sajtoltuk-e ki belőle a feladatlapozást. Az is fontos ebben a kérdésben, hogy mi szülőként hogyan tudunk jelen lenni. A szülő elsősorban szülő, aki szeret, feltétel nélkül elfogad, és nem ő az, aki a bekarikázás és a pontos vonalvezetés képességét várja el a saját gyerekeitől. Gyakran előfordul sajnós, hogy a közös tanulás végére a szülő és a gyerek is csak rosszul érzi magát, és kicsit csalódik is a másikban, ha egyikük számára sem hoz sikerélményt a folyamat. Nagyon nehéz kétféle szerep elvárásnak megfelelni, és fontos, hogy a szülői szerepet semmi más ne írja felül.

Összefoglalás

Az iskola sikeres megkezdéséhez komplex „készségsomagra” van szükség, az elvárás, (még rémisztőbb, ha követelménynek hívjuk) szorongást okozhat szülőben és gyermekben egyaránt. Pedig a gyerekekkel a mindennapokban együtt átélt élmények, közös tevékenységek, játék, mozgás és mese elegendő alapot szolgáltatnak a sikeres iskolakezdéshez. A gyerekek ismeretszerzése élményszerű, könnyebben tanulnak meg olyan dolgokat, melyekhez jó érzések, élmények kötik és ilyen helyzetek széles tárháza áll otthon is rendelkezésünkre.

Keressenek bennünket bizalommal, ha további kérdéseiket szeretnék konzultáció keretében körüljárni. Elérhetőségeinket és az óvodafelosztást megtalálják a ZEÓ honlapján: <https://zeo14.hu/informacio/ovodapszichologusi-halozat>